

Nr 29

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ytterligare åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 23 mars 1961 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 117, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga inom jordbruksdepartementet utarbetat förslag till förordning med vissa bestämmelser om utsädespotatis; samt

2) godkänna i propositionen angivna förslag till åtgärder för viss upprustning av växtförädlingsverksamheten på potatisområdet.

Propositionen bifogat författningsförslag är av följande lydelse.

F ö r s l a g

till

förordning med vissa bestämmelser om utsädespotatis

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Potatis som skördats här i riket må icke utbjudas eller säljas till utsäde, med mindre den uppfyller de kvalitetsfordringar som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen föreskriver.

Kvalitetsfordringarna må avse grundutsädet till den odling, varifrån utsädespotatisen skördats; utsädesodlingens belägenhet och dess tillstånd under växttiden; knölskördens egenskaper.

2 §.

Potatis som införts till riket må utbjudas eller säljas till utsäde allenast i förpackning vilken är tillsluten och försedd med kvalitetsbeteckning enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen meddelar.

3 §.

Potatis, som enligt 1 eller 2 § ej må utbjudas eller säljas till utsäde, må icke, genom åsatt benämning eller på annat sätt vid utbudande eller försäljning, angivas eller antydas vara lämpad till utsäde.

4 §.

Den som säljer här i riket skördad utsädespotatis är, vare sig det av köparen påfordras eller icke, pliktig att i följesedel, på varans förpackning eller annorledes senast vid leveransen lämna köparen de uppgifter om säljarens namn och adress samt om varans beskaffenhet som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen föreskriver.

5 §.

Vad i 1, 3 och 4 §§ är stadgat skall ej gälla, där utsädespotatis utbjudes eller säljes till köpman för dennes rörelse; där den som odlat utsädespotatis säljer därav till odlare i orten utan ofentligt utbudande;

där utsädespotatis utbjudes eller säljes i förpackning, försedd med obruten plomb i enlighet med gällande bestämmelser för svensk statsplombering av utsädespotatis.

6 §.

Sådan beteckning å kvalitetsklass, som enligt gällande bestämmelser för svensk statsplombering begagnas för utsädespotatis, må ej användas för annan potatis än den som säljes i förpackning, försedd med obruten plomb.

Kvalitetsbeteckning för utländsk utsädespotatis må ej användas för här i riket skördad vara.

7 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot 1, 2, 3 eller 6 § eller mot föreskrift som meddelats med stöd därav, eller underlåter någon att fullgöra uppgiftsskyldighet enligt 4 § eller lämnar någon vid fullgörande av sådan skyldighet medvetet eller av oaktsamhet felaktig uppgift, straffes med dagsböter.

8 §.

Föreskrifter om tillsyn å efterlevnaden av denna förordning utfärdas av Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1962. Förordningens bestämmelser skola äga giltighet redan före ikraftträdandet med avseende på åtgärder som erfordras för tillämpningen därefter.

Beträffandet det närmare innehållet i propositionen får utskottet hänvisa till densamma.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen I: 654 av herr *Osvald* likalydande med II: 780 av herr *Lindström*, i vilka motioner hemställts att

riksdagen måtte till höstsessionen uppskjuta beslutet om behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 117 i vad den avser upprustningen av växtförädlingsverksamheten på potatisområdet samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning av möjligheterna att upp-
rätta en nordisk potatisförädlingsanstalt.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionen II: 780.

Departementschefen har anfört följande.

»Spörsmålet hur en allmän och bestående förbättring av den i landet salubjudna matpotatisens kvalitet skall kunna uppnås har ägnats särskild uppmärksamhet under senare år. Flera förslag i ämnet har också framlagts av 1956 års matpotatisutredning. I anslutning till utredningens första delbetänkande förelade Kungl. Maj:t riksdagen en proposition angående vissa åtgärder i kvalitetsförbättrande syfte. Riksdagen biföll propositionen (prop. 1959: 35; JoU 1959: 12; rskr. 1959: 148). Därigenom avsågs att påverka utvecklingen mot en höjd genomsnittsnivå på den marknadsförda matpotatisen och en sanering av potatismarknaden. En central plats bland de beslutade åtgärder för en höjning av den salubjudna matpotatisens kvalitet intog tillkomsten av ett författningsmässigt grundat marknadsskydd för fullgod potatis. Marknadsskyddet skapades genom ett förbud att saluhålla eller försälja potatis, som är avsedd till människoföda, under benämning som anger eller antyder att varan är av särskilt god beskaffenhet, med mindre den är försedd med det för organisationen Svensk matpotatiskontroll (SMAK) såsom varumärke inregistrerade SMAK-märket. Från riksdagens sida framhölls vikten av att Kungl. Maj:t följde tillämpningen av förenämnda bestämmelse samt att, om denna senare skulle visa sig inrymma vissa luckor, Kungl. Maj:t utfärdade erforderliga kompletterande föreskrifter i ämnet.

Det sålunda införda marknadsskyddet för garanterat fullgod matpotatis synes ha lett till en, i vart fall på vissa håll och under vissa tider, ej obetydlig förbättring av den saluförda potatisens kvalitet. Till detta resultat har i stor utsträckning bidragit de insatser SMAK gjort genom stickprovskontroller, informationsverksamhet i skilda former, m. m. Av SMAK:s i det föregående återgivna redogörelse för dess verksamhet sedan sommaren 1959 framgår att försäljningen av kontrollerad matpotatis varit betydligt mer omfattande under första hälften av innevarande försäljningssäsong än under hela den föregående. Det är min förhoppning att denna utveckling skall fortsätta och att SMAK:s verksamhet skall kunna ytterligare vidgas och intensifieras till gagn för såväl konsumenter som odlare. Jag är beredd att snarast till Kungl. Maj:t återkomma till spörsmålet om sådan jämkning av reglerna att den åsyftade kvalitetsförbättringen på matpotatisen kan uppnås därest de vidare erfarenheterna av nuvarande bestämmelser så skulle motivera. —

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställen föreslagit, att under anslaget Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämväl för nästa budgetår skall anvisas 15 000 kronor till SMAK:s allmänna verksamhet samt 75 000 kronor att jämte 50 000 kronor av införselavgiftsmedel disponeras för fortsatt upplysningsverksamhet.

I propositionen 1959: 35 nämnde jag, att försök och forskning självfallet kunde effektivt bidra till en förbättring av matpotatisens kvalitet. Vidare uttalade jag i propositionen 1959: 138 rörande den resistensbiologiska forsknings- och förädlingsverksamhetens organisation m. m., att frågan om resistensförädlingen avseende potatis borde bedömas i ett senare sammanhang och sedan matpotatisutredningen hunnit taga närmare ställning i ärendet. Utredningen tog vid kontakter med Sveriges utsädesförening del av planer på en upprustning av den föreningens förädlingsverksamhet, som syftar till att framvinna nya, till svenska förhållanden bättre anpassade potatisorter. Vissa undersökningar i fråga om denna verksamhets lokalisering och finansiering ledde sedermera till att överläggningar upptogs inom jordbruksdepartementet mellan berörda parter och att därefter ett förslag till lösning kunde framläggas för sedvanlig remissbehandling.

Departementsförslaget avser att förädlingsverksamheten på potatisområdet skall — bland annat med hjälp av driftsbidrag från företag intresserade av dylik verksamhet — erhålla kraftigt ökade resurser i fråga om såväl utrustning och anläggningar som personal. Den centrala verksamheten skall enligt förslaget förläggas till Sveriges utsädesförening i Svalöv, varvid där befintliga resurser av angivet slag kan utnyttjas i stor utsträckning. Vidare skall Tagels gård vid Smålands Rydaholm jämte vissa föreningens filialer och försöksstationer, bland annat de i övre Norrland, användas i verksamheten. De erforderliga nybyggnadsarbetena — av föreningen kostnadsberäknade till omkring 375 000 kronor — avser växthus och laboratorier samt lagerhus m. m. Utrustningskostnaderna har beräknats till cirka 125 000 kronor. Personalförstärkningarna skall omfatta växtpatologisk, kemisk och cytologisk expertis samt en fältassistent. De totala avlönings- och driftkostnaderna har av föreningen uppskattats till i runt tal 250 000 kronor per år. Med hänsyn till vad som redan nu användes av statsmedel för föreningens potatisförädling bör sist angivna belopp emellertid minskas med cirka 35 000 kronor.

Beträffande finansieringen av investeringskostnaderna har i departementsförslaget förutsatts, att medel härför skall kunna ställas till förfogande ur det belopp om 700 000 kronor av inflytande införselavgifter för potatis, som enligt beslut av 1959 års riksdag (prop. 147; JoU 29; rskr. 283) varje regleringsår under nuvarande avtalsperiod får användas för att främja fortsatta strävanden att effektivisera matpotatisodlingen och förbättra kvaliteten på matpotatis. Redan har av medel hänförliga till regleringsåren 1959/60 och 1960/61 reserverats sammanlagt 250 000 kronor för att delvis

täcka de åsyftade investeringskostnaderna. Vad angår avlönings- och driftkostnaderna har dessa förutsatts komma att, i vart fall under de närmaste åren, till större delen bestridas av de förut berörda bidragen från vissa av verksamheten intresserade företag. Som framgår av de i det föregående redovisade remissvaren från Svenska sockerfabriks aktiebolaget. Kooperativa förbundet och Svenska lantmännens riksförbund är dessa företag beredda att under åren 1961—1965 var för sig lämna bidrag å 50 000 kronor per år till att täcka ifrågavarande löpande utgifter. Härutöver erforderliga driftsmedel har avsetts komma att tillskjutas ur andra för utsädesföreningen tillgängliga medel.

De bidragslämnande företagen har utgått från den förutsättningen, att de skall kunna ha kontakt med den av dem stödda förädlingsverksamheten genom representanter i en till utsädesföreningen knuten, för ändamålet särskilt tillskapad nämnd, som ges vissa avgränsade befogenheter. Inom den ekonomiska ram utsädesföreningens styrelse godkänner skall jämlikt departementsförslaget denna nämnd äga uppgöra arbetsplaner, utöva insyn i verksamheten samt behandla eljest på föreningens styrelse ankommande frågor rörande uppförökning och distribution av nya potatissorter. Som självskrivnen ordförande i nämnden avses föreståndaren för utsädesföreningens anstalt fungera.

En intensifierad förädlingsverksamhet med sikte på att framställa nya, högt avkastande och ur konsumenternas synpunkt fullgoda potatissorter finner jag i likhet med samtliga instanser som uttalat sig i ärendet vara en mycket angelägen uppgift. Att den svenska potatisodlingen snarast tillföres nya, bättre sorter måste nämligen, såsom understrukits i remissvaren, vara en viktig förutsättning för att strävandena att höja den svenska matpotatisens allmänna standard skall på sikt krönas med framgång.

Den föreslagna organisationen av en av Sveriges utsädesförening bedriven, kraftigt ökad förädlingsverksamhet på området finner jag i allt väsentligt ändamålsenlig. Genom att den centrala verksamheten förlägges till Svalöv, där föreningens huvudanstalt är belägen, vinnes såsom i allmänhet påpekats åtskilliga fördelar ur organisations- och kostnadssynpunkt. Särskilt förtjänar de därigenom förbättrade möjligheterna att utnyttja vissa specialister och laboratorieresurser att omnämnas. Vad beträffar de från visst håll anförda farhågorna vid en förläggning av förädlingsverksamheten till Skåne med hänsyn till där rådande situation på växtsjukdomsområdet, förefaller dessa överdrivna. Den till växthus hänförliga verksamheten synes sålunda ej behöva nämnvärt påverkas av den ifrågavarande sjukdomsförekomsten. Genom att förlägga fältmässiga alternativodlingar till andra delar av landet — småländska höglandet och eventuellt övre Norrland, där situationen beträffande utsädet sundhet utan tvekan är tillfredsställande — finnes goda skäl att förmoda att verksamheten skall kunna fortgå relativt störningsfritt. Ej heller andra skäl, som från samma håll

anförts mot genomförandet av den föreslagna upprustningen, finner jag bärande. Även om jag anser att ett nära samarbete bör etableras med växtförädlingsinstitutionerna i övriga nordiska länder, kan jag liksom vederbörande svenska intressenter inte finna det tillrädligt att låta det under alla omständigheter angelägna inhemska upprustningsprogrammet fördröjas av ytterligare organisatoriska undersökningar. Vid utbyggnaden av vårt lands förädlingsverksamhet på potatisområdet bör dock tillses att möjligheterna till internationell samordning inbe begränsas.

Potatisförädlingen vid utsädesföreningen är, liksom övrig förädlingsverksamhet vid föreningen, avsedd att utövas på grundval av försöksplaner, som fastställs av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Det ekonomiska ansvaret för potatisförädlingen ävensom exempelvis ärenden angående antagande och avskedande av personal skall, fortfarande i likhet med vad som nu allmänt gäller för föreningens verksamhet, åvila föreningsstyrelsen. Den direkta ledningen av det praktiska förädlingsarbetet i fråga om potatis skall handhas av härför särskilt kompetenta, hos föreningen anställda vetenskapsmän. Departementsförslaget att en särskild sakkunnig nämnd, vari ingår bland andra representanter för bidragsgivarna, skall delta i planeringen m. m. av potatisförädlingen vid utsädesföreningen finner jag böra biträdas såsom en rimlig avvägning mellan olika berörda intressen.

Vad i departementsförslaget sagts angående finansieringen av den intensifierade växtförädlingen beträffande potatis ansluter jag mig till. Ställningstagandet till hur utsädesföreningens egna medelsdisposition för potatisförädlingen i framtiden väsentligen skall ordnas bör göras beroende av 1960 års Svalövsutrednings pågående undersökningar och av det för riksdagen nyligen framlagda förslaget till system för finansiering delvis av landets växtförädling genom uttagande av särskild växtförädlingsavgift. Därför föreslår jag att föreningen tills vidare för tiden fram till den 1 oktober 1962 skall för bestridande av driftkostnader tilldelas ett belopp av 50 000 kronor ur de för matpotatis influtna införselavgiftsmedlen, varvid detta belopp ej bör inräknas inom den ram å 700 000 kronor, som förut nämnts.

Därest riksdagen inte har något att erinra däremot, torde Kungl. Maj:t böra tilldela Sveriges utsädesförening medel av influtna eller inflytande införselavgifter för potatis i enlighet med vad det i föregående angivits till att delvis täcka föreningens investerings- och driftsutgifter i dess förädlingsverksamhet beträffande potatis.

En förbättring av potatisutsädets beskaffenhet utgör ett viktigt led i arbetet på att höja kvaliteten på den matpotatis som saluföres. Utsädets sort och resistens mot sjukdomar har avgörande inflytande på skördens storlek och kvalitetsegenskaper. För att trygga tillgången på fullgod potatis erfor-

dras i hög grad medverkan av landets odlare. En intensiv och välorganiserad upplysningsverksamhet för ökad användning av kontrollerat utsäde har redan prövats. Verksamheten har emellertid inte lett till det åsyftade resultatet. Det synes tyvärr som om åtskilliga odlare förbiser inte bara betydelsen av att i rationellt bedriven potatisodling kontinuerligt förnya utsädet utan även den stora vikten av att nyanskaffa utsäde av garanterat god kvalitet. I likhet med matpotatisutredningen finner jag därför att nya och effektivare åtgärder fordras för att nå en tillfredsställande förbättring av kvaliteten på potatisutsädet.

Vad utredningen föreslagit i syfte att förbättra utsädets kvalitet innebär bland annat att obligatorisk statsplombering införes beträffande utsädespotatis enligt regler med nära anknytning till bestämmelserna om frivillig statsplombering. Förslaget i fråga har vunnit stöd hos många remissinstanser, medan däremot bland annat kommerskollegium och vissa handelskammrar avstyrker detsamma. För egen del anser jag tiden ännu inte inne att låta den av Kungl. Maj:t nyligen i annat sammanhang föreslagna författningen angående obligatorisk statsplombering av utsädesvara — vilken författning tills vidare endast avser stråsäd och trindsäd — även omfatta potatisutsäde. En dylik åtgärd synes böra anstå tills erfarenhet vunnits av nyssnämnda nya bestämmelser och tills effekten kunnat bedömas av de förslag jag i det följande framlägger.

Såsom utredningen konstaterat har lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror, den s. k. frölagen, varit av stor betydelse som stöd åt köparna av sådana utsädesvaror som lagen åsyftar. Lagen gäller ej i fråga om potatisutsäde. En reglering av handeln med utsädespotatis bör emellertid enligt min mening införas nu och då i viss mån i anslutning till frölagens bestämmelser. Oaktat marknaden för potatisutsäde i mycket skiljer sig från den för handel med annat utsäde, bör en sådan reglering av utsädeshandeln på potatisområdet åstadkommas, att även den ger köparen odlaren viss trygghet beträffande varans beskaffenhet. Utsädespotatis, som är avsedd för avsalu, bör i enlighet härmed ställas under kvalitetskontroll och minimifordringar införas beträffande ifrågavarande utsädes sort och kvalitet. Kvalitetskraven anser jag böra i huvudsak anknytas till de kvalitetsbestämmelser som gäller som villkor för statsplombering. De för en dylik reglering erforderliga bestämmelserna torde vara av den art att de kan utfärdas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande. Utsädesfrågornas nära samband med övrig växtförädling, den stora mängden odlare, köpare och säljare som beröres av författningen av dennas inte blott tillfälliga karakter talar emellertid för att författningen underställes riksdagen till antagande. För att få önskvärd smidighet i tillämpningen och tillfredsställa behovet av snabb anpassning vid ändrat skördeläge bör Kungl. Maj:t fastställa de närmare kvalitetsfordringarna samt i lämplig utsträckning överlåta på lantbruksstyrelsen att utforma detaljerna beträffande dessa fordringar. Bemyn-

digandet för Kungl. Maj:t torde alltså böra innefattas i en särskild förordning med vissa bestämmelser om utsädespotatis. Erforderliga tillämpningsföreskrifter synes böra intagas i en av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse.

För att åstadkomma den behövliga saneringen av potatisutsädet i landet bör, enligt min mening, uppställas som huvudprincip att här i riket skördad potatis skall för att få utbjudas eller säljas till utsäde antingen fylla kraven på lägsta statsplomberingsklass eller utgöra ett års efterodling grundlagd på dylikt utsäde. Riksdagens förenämnda bemyndigande synes böra innefatta rätt för Kungl. Maj:t att föreskriva kvalitetsfordringar beträffande grundutsädet till den odling varifrån utsädespotatisen skördas.

En väsentlig faktor vid produktion av fullgott potatisutsäde är fältbesiktningsförfarandet. Ett par remissinstanser, som uttalat sig i anledning av matpotatisutredningens ifrågavarande delbetänkande, framhåller att myndigheterna bör söka verka för en ökning av den fältbesiktigade arealen. Jag delar denna uppfattning. Vid fältbesiktning kan nämligen fastställas utsädesodlingens tillstånd under växttiden beträffande såväl sortäktighet som angrepp av sådana sjukdomar, som kan fastställas med ledning av plantornas utseende. Det synes därför böra av Kungl. Maj:t kunna föreskrivas att utsädesodling skall vara fältbesiktigad minst en gång för att skörden sedan skall kunna utbjudas eller säljas som utsädespotatis. Erfarenheter som vunnits inom bland annat växtskyddet utvisar även att utsädesodlingens belägenhet samt avstånd till andra odlingar och dylikt är ägnade att påverka utsädets beskaffenhet. Det torde därför vara lämpligt att omförmälda förordning innefattar möjlighet för Kungl. Maj:t att, då förutsättningar härför finnes, ställa fordringar även på odlingens belägenhet.

I fråga om det marknadsförda bruksutsädet bör enligt min uppfattning krävas att det uppfyller vissa minimifordringar beträffande sortäktighet, sortrenhet, storlekssortering samt frihet från skador, växtsjukdomar och skadedjur. I den mån dessa fordringar inte låter sig kontrolleras vid fältbesiktning av utsädesodlingen kan så ske vid undersökning av den sorterade skörden. Då således utsädespotatisens kvalitet torde kunna bestämmas någorlunda fullständigt endast genom en kombination av fältbesiktning av den växande grödan och analys av skörden, synes det nödvändigt, att även sådan analys göres obligatorisk genom att i kvalitetsfordringarna medtages vissa krav på knölskördens egenskaper. I förordningen torde därför böra ingå ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att faställa minimikrav jämväl i sistnämnda hänseende.

I likhet med vad som till jordbrukarnas skydd föreskrivits beträffande andra utsäden, fodervaror m. m. bör i förordningen stadgas förbud att, med undantag för statsplomberad vara, till utsäde utbjuda eller sälja annan potatis än den som uppfyller fastställda minimikrav. Även om dessa krav bör gälla all utsädespotatis synes, med hänsyn till de särbestämmelser som importpotatisen föranleder, förbudet i fråga böra avse svenskodlad vara. De

erfarenheter, som gjorts från marknaden med matpotatis sedan bestämmelserna om SMAK-märkning av sådan potatis infördes och för vilka en kortfattad översikt lämnats i det föregående, ger anledning till skärpt vaksamhet mot möjligheter att bryta mot förbudsbestämmelsens andemening. Redan varje antydan i reklam eller vid saluhållande eller leverans av innebörd att potatisen är lämpad till utsäde bör vara otillåten i den mån varan inte uppfyller stipulerade minimifordringar.

Utredningen har föreslagit, att för importerat potatisutsäde skall gälla att varan skall ha plomberats i odlingslandet och att minimikraven på sådant utsäde skall ställas lika högt som på inhemskt utsäde, hänförligt till den lägsta statsplomberingsklassen. Likaså har åtskilliga remissmyndigheter funnit det väl befogat med stora fordringar på importutsäde. Till denna uppfattning ansluter jag mig. I syfte att skärpa bestämmelserna rörande kvaliteten å importerat potatisutsäde biträder jag därför förslaget att endast plomberad importpotatis skall få utbjudas eller säljas till utsäde i landet. Varje i utlandet utförd plombering bör dock icke godtagas. I huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag bör det få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på lantbruksstyrelsen att upprätta förteckning över de institutioner i de olika odlingsländerna, vars plombering skall kunna accepteras, samt att ange de utländska kvalitetsbeteckningar, vilka skall kunna godtagas å förpackningar, som innehåller importerat potatisutsäde.

Som framgår av det anförda är det min avsikt med de sålunda angivna nya bestämmelserna att köpare av inte statsplomberat potatisutsäde skall ges samma garantier beträffande varans användbarhet för ändamålet som köpare av annat jordbruksutsäde får med stöd av frölagen. Liksom enligt denna lag bör i de nya föreskrifterna beträffande handeln med utsädespotatis öppnas möjlighet för köparen att med ledning av uppgifter om varans kvalitet bedöma dess odlingsvärde. Av vad jag sagt rörande villkoren för utländskt potatisutsäde följer att erforderliga uppgifter om dylik varas kvalitet kan erhållas med ledning av särskild märkning. I förordningen bör införas skyldighet för den som säljer svenskodlad utsädespotatis att, oavsett om köparen så påfordrar, lämna skriftliga uppgifter om namn och adress samt om potatisens sort, resultatet av fältbesiktning och knölanalys ävensom de övriga upplysningar om varan som betingas av ändamålet med uppgiftsplikten. Regler om det närmare innehållet i uppgifterna torde, i likhet med vad jag föreslagit beträffande kvalitetsfordringarna för varan, få fastställas av Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen.

Därest de nu förordade bestämmelserna genomföres kommer på marknaden att så småningom finnas på ett flertal olika sätt kvalitetsmärkt utsädespotatis. Behovet av skydd för de beteckningar som bör reserveras för svensk statsplomberat eller utländsk plomberad vara gör sig därmed påmint. Jag finner det med hänsyn härtill påkallat att införa ett författnings-

mässigt grundat marknadsskydd för utsädespotatis i plomberad förpackning. Det torde sålunda i förordningen böra stadgas att sådan beteckning å kvalitetsklass som enligt gällande bestämmelser för svensk statsplombering be- gagnas för utsädespotatis inte får användas för annan potatis än den som säljes i förpackning med obruten plomb samt att kvalitetsbeteckning för utländskt utsäde inte får åsättas svenskodlad vara.

Såsom också utredningen funnit, bör bestämmelserna om reglering av handeln med svenskodlad utsädespotatis inte gälla undantagslöst. Undantag från förordningens bestämmelser torde dock inte erfordras annat än be- träffande reglerna om försäljningsförbud m. m. samt om uppgiftsplikt. Dessa regler torde, liksom fallet är i frölagen, inte böra gälla handeln köpmän emellan. Såsom utredningen framhållit bör nämligen kvalitetsgarantierna påfordras först vid leveranstillfället, enär vara som inte längre är utsädesgill oftast kan säljas för annat ändamål. Även försäljningar från odlare till köp- män bör undantagas. När köpmannen är pliktig att vid vidareförsäljning av varan lämna kvalitetsbesked, torde han själv ombesörja att han från odlaren erhåller nödiga uppgifter.

Även om det skulle vara önskvärt att göra de föreslagna bestämmelserna tillämpliga även på den s. k. grannhandeln bör dock liksom i frölagen undantag tills vidare göras för sådan försäljning mellan odlare som sker utan offentligt utbudande. I författningstexten bör dock anges att undan- taget endast avser dylik försäljning till annan odlare i orten.

Det av utredningen föreslagna undantaget för försäljning av utsädes- potatis i poster om högst 50 kilogram kan, med den friare reglering av denna handel jag förordat, inte fylla något försvarligt ändamål. Utred- ningen har i sammanhanget påpekat möjligheten av s. k. isärvägning av statsplomberat utsäde. Motsvarande förfarande torde med mindre, om ens några, svårigheter kunna tillämpas, därest plomberingstväng inte införes. Jag vill för övrigt understryka det angelägna i att de mindre odlarnas utsädesinköp saneras, så att de smittohärdar som där eljest lätt uppstår småningom kan försvinna.

Åsidosättande av föreslagna föreskrifter bör medföra straff. Straffet bör liksom vid överträdelse av frölagens bestämmelser vara dagsböter. På grund av systemets utformning anser jag det vara erforderligt med särskilda reg- ler om tillsyn av efterlevnaden av de nya bestämmelserna. Dylika regler torde kunna infogas i tillämpningsföreskrifterna till förordningen.

Vid genomförandet av obligatorisk fältkontroll bör enligt min mening en decentralisering av besiktningen eftersträvas så att de lokala frökon- trollanstalterna utnyttjas att ombesörja besiktningen. Jag har för avsikt att framlägga förslag i denna fråga sedan merbelastningen på anstalterna genom det föreslagna införandet av obligatorisk statsplombering av strå- säd och trindsäd samt av växtförädlingsavgift kunnat överblickas. I av- vaktan härpå finner jag lämpligast att uppdraget tills vidare anförtros

hushållningssällskapens tjänstemän. Proceduren för fältbesiktning bör inledas med att odlaren gör anmälan om fältbesiktning och i samband därmed uppvisar föreskrivet kvalitetsbevis på grundutsädet så att kontroll erhålles på att själva odlingen är godkänd. Fältbesiktningsverksamheten skall vara ekonomiskt självbärande. Den bör sålunda inte få medföra några nettoutgifter för statsverket.

Även de för kvalitetsbestämning nödvändiga analyserna av knölskörden bör enligt min mening så långt möjligt avlastas från statens centrala frökontrollanstalt. Dock bör anstalten ha uppsikt över analyseringsverksamheten. Jag vill här erinra om att enligt en praxis som tillämpas beträffande frölagens bestämmelser odlaren själv äger analysera saluhållen frövara och avge attest om varans kvalitet. I syfte att underlätta knölkontrollen och genomföra en förenklad administration torde det därför vara mest ändamålsenligt, att potatisodlaren medges samma rättighet att själv analysera eller låta analysera skörden. För den som ej anser sig kunna genomföra analyserna på nyss nämnt sätt skall emellertid möjlighet finnas att hänvända sig till statens centrala frökontrollanstalt, som antingen själv verkställer undersökning av insänt prov eller gör besiktning på ort och ställe. Då denna ökning av analysverksamheten på utsädespotatisområdet kan förväntas medföra behov av förstärkt kapacitet vid statens centrala frökontrollanstalt utöver anstaltens ordinarie ram för denna verksamhet, har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under anstaltens avlöningsanslag föreslagit en höjning av anslaget med 50 000 kronor avsedda till sådan förstärkning.

Ikraftträdandet av den föreslagna nya förordningen är avhängigt av att tillgången på statsplomberat utsäde, som direkt eller efter uppförökning kan nyttjas som grundutsäde, är tillräcklig vid ifrågavarande tidpunkt. Under förutsättning att allt tillgängligt statsplomberat utsäde utnyttjas för uppförökning redan våren 1961 — vartill lantbruksstyrelsen bör medverka — samt att utsädesåtgång och avkastning är normal, skulle till och med den statsplomberade potatisen redan våren 1963 räcka till omkring en femtedel av landets totala potatisareal. Därest — såsom jag vill föreslå — förordningen träder i kraft den 1 juli 1962, då potatissättningen är avslutad för året, torde det utsäde som därefter får säljas vara tillräckligt att fylla väntad efterfrågan under våren 1963. Genom en viss återhållsamhet till en början vid tillämpning av de föreskrivna kvalitetsbestämmelserna har lantbruksstyrelsen möjlighet att förhindra att en bristsituation uppstår. Inom jordbruksdepartementet har i överensstämmelse med det anförda upprättats *förslag till förordning med vissa bestämmelser om utsädespotatis*.

I anslutning till det förut sagda vill jag erinra om att matpotatisutredningen sommaren 1960 framlagt förslag beträffande noteringsverksamheten på matpotatisområdet. Sedan förslaget remissbehandlats uppdrog Kungl.

Maj:t åt statens jordbruksnämnd att på grundval av detsamma upptaga överläggningar med Sveriges lantbruksförbund om vidtagande av erforderliga ändringar i gällande reglemente för notering av matpotatis. Kungl. Maj:t förutsatte därvid att vid överläggningarna skulle beaktas att ifrågavarande ändringar i berörda reglemente borde träda i kraft den 1 februari 1961, att notering skall meddelas för såväl potatis av kvalitet ordinär som för potatis av kvalitet SMAK-prima och SMAK-extra prima, att Sveriges lantbruksförbund tills vidare bör meddela noteringarna, att statens jordbruksnämnd utan anfordran skall äga taga del av noteringsmaterialet, att noteringsunderlaget inte endast skall omfatta omsättningen i den s. k. fria sektorn, samt att garantier skapas för att potatis som noteras som SMAK-prima eller extraprima blir SMAK-märkt.

Kungl. Maj:t uppdrog vidare i nyssnämnda beslut åt jordbruksnämnden att efter överenskommelse med jordbrukets förhandlingsdelegation inkomma med förslag till skilda mittpriser och prisgränser för å ena sidan ordinär och å andra sidan SMAK-märkt potatis ävensom i fråga om gränsskyddet för sådana varor. Vid utarbetandet av sistberörda förslag bör enligt beslutet iakttas att någon ändring — genomsnittligt sett — inte skall ske av de prisregleringsnormer beträffande matpotatis, vilka angetts genom 1959 års prisavtal.

I en skrivelse den 1 februari 1961 har jordbruksnämnden anmält, att nämnden inte funnit möjligt att föra förhandlingarna till ett slutligt resultat inom åsyftad tid och att därför något förslag från nämndens sida knappast kunde underställas Kungl. Maj:t i sådan tid, att det var möjligt att anmäla detsamma för 1961 års vårriksdag. Jordbruksnämndens överläggningar och överväganden i ifrågavarande ämnen pågår alltjämt. Det är min avsikt att snarast möjligt efter det nämnden inkommit med sin redovisning av överläggningarna och förslagen rörande noteringsverksamheten upptaga ärendet för beslut från Kungl. Maj:ts sida. Vad gäller de berörda prisfrågorna torde dessa böra underställas riksdagen vid lämplig tidpunkt efter det nämndens förslag i dessa frågor avlämnats.»

Utskottet

I skilda sammanhang har på senare tid framhållits som synnerligen angeläget att söka tillgodose anspråken på bättre potatis för konsumtion i våra hushåll m. m. Vissa åtgärder för att främja det angivna syftet beslöts av statsmakterna år 1959 (prop. 35; JoU 12; rskr 148), varvid samtidigt riktlinjer för ytterligare sådana åtgärder antydde. Det framstår klart för utskottet att därefter, i varje fall tidvis och i vissa delar av landet, en viss höjning skett av den genomsnittliga nivån på potatismarknaden. Organisationen Svensk matpotatiskontroll (SMAK:s) upplysnings-, rådgivnings- och kontrollverksamhet — vilken verksamhet får förutsättas

komma att utvecklas avsevärt i fortsättningen — har säkerligen ej obetydligt bidragit härtill men änmer torde kungörelsen om kvalitetsbenämning på matpotatis (SFS 159:187) innebärande ett marknadsskydd för fullgod dylik potatis ha betytt. Viktigt finner emellertid utskottet vara att det beaktas, att tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser ej är sådan eller att vederbörande författning visat sig ha luckor av sådant slag att avsikten med densamma förfelas.

Den i förevarande proposition behandlade utbyggnaden av växtförädlingen beträffande potatis är en av de nyss åsyftade åtgärder, vilka i propositionen 1959:35 berördes bland dem som senare borde genomföras. Utskottet vill understryka betydelsen av att en förstärkning av omfördälda förädlingsverksamhet snarast kommer till stånd samt att verksamheten får fullt tillfredsställande resurser till sitt förfogande. Vad i propositionen anförts i detta ämne kan utskottet ansluta sig till. Detta gäller såväl beträffande förläggningen av sagda förädlingsarbete och organisationen i övrigt för detta som i fråga om dess finansiering. I enlighet härmed tillstyrker utskottet att Kungl. Maj:t bemyndigas tilldela Sveriges utsädesförening medel av influtna eller inflytande införselavgifter för potatis till att delvis täcka föreningens investerings- och driftsutgifter i förädlingsverksamheten beträffande potatis. Det är utskottets förhoppning att en vidare utbyggnad av den inhemska växtförädling varom här är fråga kan ske redan efter några år. Till en del kan de ökande förädlingskostnaderna bestridas med å potatisutsäde upptagna växtförädlingsavgifter så snart dylika avgifter införts i fråga om utsäde av potatis. Ett nära och välutvecklat samarbete bör enligt utskottets uppfattning äga rum mellan å ena sidan Sveriges utsädesförening och de övriga företag i vårt land som kommer att bedriva växtförädling med potatis samt å andra sidan motsvarande utländska, framför allt danska, norska och finska, förädlingsinstitutioner med liknande verksamhet. Spörsmålet hur en effektivisering av den internationella samverkan — vilken enligt utskottets mening ej bör ske genom förläggning av det huvudsakliga nordiska förädlingsarbetet på området till enbart en plats eller ett land — anser utskottet inte böra fördröja den angelägna intensifieringen nu av det inhemska växtförädlingsarbetet rörande potatisen. Det sagda innebär att utskottet avstyrker uppskovs- och utredningsyrkandet i motionerna I: 654 och II: 780.

Vad angår det andra i propositionen framlagda förslaget till åtgärder för förbättring av den marknadsförda matpotatisens kvalitet, nämligen det som innefattar bestämmelser med avsikt att trygga tillgången på fullgott potatisutsäde, biträder utskottet även detta. Vid genomförandet av detsamma skapas förutsättningar att i ett tidigt skede angripa vissa av de faktorer, som inverkar i negativ riktning på den salubjudna matpotatisens beskaffenhet, samt att sålunda höja kvaliteten redan i första ledet i produktionskedjan. Med hänsyn härtill har de avsedda åtgärderna

stor betydelse i strävandena att nå det förut berörda syftemålet att åstadkomma en standardförbättring på potatismarknaden. Förslaget till förordning med vissa bestämmelser om utsädespotatis anser utskottet riksdagen böra antaga utan ändring i den i propositionen förordade lydelsen. Utskottet ansluter sig också till de riktlinjer i övrigt i förevarande ämne, vilka angivits av departementschefen och som avses att huvudsakligen infogas i en Kungl. Maj:ts tillämpningskungörelse samt i av lantbruksstyrelsen utfärdade cirkulär med detaljregler. Utskottet förutsätter härvid att Kungl. Maj:t har uppmärksamheten riktad på att tillämpningen av vederbörande bestämmelser blir sådana att den åsyftade effekten vinnes ävensom att lantbruksstyrelsen redan nu föranstaltar om de förberedande åtgärder som får anses böra vidtagas innan bestämmelserna, såsom föreslagits, träder i kraft den 1 juli 1962. Samtidigt vill utskottet framhålla, att lantbruksstyrelsen bör beakta, att tillämpningen av de föreskrivna kvalitetsreglerna inte får medföra en situation med uppenbar brist på potatisutsäde i handeln.

Slutligen har i propositionen redovisats att förhandlingar, med utgångspunkt i vissa av Kungl. Maj:t angivna förutsättningar, pågår mellan statens jordbruksnämnd och Sveriges lantbruksförbund respektive jordbrukets förhandlingsdelegation beträffande noteringsverksamheten på potatisområdet samt angående vissa ändrade prisregleringsnormer för matpotatis. Med understrykande av ifrågavarande förutsättningar varpå kommande förslag i spörsmålen skall bygga, vill utskottet uttala önskvärdheten av att förslagen framkommer i sådan tid att ställning till dem kan tagas av Kungl. Maj:t respektive riksdagen snarast möjligt.

Enär utskottet inte heller har något att erinra mot vad i övrigt i propositionen anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning antaga förenämnda inom jordbruksdepartementet utarbetade förslag till förordning med vissa bestämmelser om utsädespotatis; samt

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 654 och II: 780 godkänna i det föregående angivna förslag till åtgärder för viss upprustning av växtförädlingsverksamheten på potatisområdet.

Stockholm den 9 maj 1961

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Jonsson*, Hermansson, Hjalmar Nilsson, Mossberger, Hedström, Uno Olofsson, Augustsson*, Gunnar Pettersson, Nils-Eric Gustafsson* och Ringaby*;

från andra kammaren: herrar Hægglom*, Hansson i Skegrie, Antby*, Jönsson i Gärds Köpinge, Johanson i Västervik*, Nilsson i Lönsboda*, Franzén, Lundmark, Nilsson i Bästekille* och Persson i Appuna.

* Ej närvarande vid justeringen.
